

SPIN VAN HET JAAR 2011: DE LABYRINTSPIN *AGELENA LABYRINTHICA* (CLERCK, 1757)

Voor 2011 wordt de Labyrintspin *Agelena labyrinthica* de “Spin van het Jaar”. U weet hoe die keuze tot stand komt. Een groep van arachnologen uit een groot aantal Europese landen doet voorstellen voor kandidaat-soorten. Het belangrijkste criterium waaraan een kandidaat moet voldoen is dat hij in alle landen van Europa voorkomt, omdat anders een land zou worden uitgesloten. Uit die kandidaten worden er vijf gekozen, waaruit dan vervolgens door vertegenwoordigers van de deelnemende landen door middel van stemming een definitieve keuze wordt gemaakt. Hieronder een verkorte versie van de tekst die dit jaar als persbericht is uitgestuurd.

De Labyrintspin is een heel bekende soort uit de familie van de Trechterspinnen (Agelenidae), die over de gehele wereld wel 500 soorten omvat en in Europa ongeveer 150. De Huissspinnen van het geslacht *Tegenaria* behoren ook tot deze familie. De meeste soorten Trechterspinnen zijn flink groot, tot zo'n 1,5 cm lichaamslengte, met de lange poten meegerekend zelfs nog flink groter. De familie is herkenbaar aan de lange achterste spintepels aan het achterlijf, die voorbij de achterlijfspunt uitsteken. Bij de Labyrintspin zijn ze zelfs nog wat langer dan bij andere soorten uit deze familie.

De Labyrintspin heeft forse afmetingen: mannetjes meten 8-12 mm, wijfjes 10-14 mm. Hij is bruin van kleur met op het kopborststuk een paar lichtere lengtestrepen en op het achterlijf een lengterij van lichtere V-vormige figuren, die samen een band vormen over de gehele lengte van het achterlijf. Volwassen mannetjes en wijfjes kan men in juli en augustus vinden. Een niet gemakkelijk zichtbaar kenmerk, maar biologisch belangrijk, is een rijtje zintuigharen op het laatste lid van het voorste potenpaar. Die haren spelen een belangrijke rol bij het waarnemen en lokaliseren van een prooi.

In Nederland komt deze soort algemeen voor op de hoge zandgronden in het oosten en zuiden en daarnaast is hij ook algemeen in de duinen. Hij is te vinden op kruiden en lage struiken op zonnige en warmere open plekken, zoals heideterreinen, grasvelden en wegbermen. Ook op de drogere delen van hoogvenen is hij algemeen.

De trechterwebben van de Labyrintspin zijn heel karakteristiek en de soort ontleent zijn naam aan de vorm van het web. Het web wordt bovenop de vegetatie gebouwd, bij uitzondering ook in dichte struiken. Het bestaat uit een horizontaal geweven mat die op één punt in een omlaag lopende trechter overgaat, die als een lange tunnel in de vegetatie verdwijnt en als schuilplaats, maar ook als vluchtroute kan worden gebruikt. Jonge dieren bouwen het web op de grond en de trechter loopt dan uit in de bladstrooisellaag of in het mos. Wanneer een insect op het web belandt schiet de spin vanuit de trechterbuis tevoorschijn, grijpt de prooi en sleept hem mee de trechter in. De spin reageert direct en is zeer snel.

In de paartijd zoekt het mannetje, net als bij alle spinnen, het web van het wijfje op. Het is dan midden juli en het mannetje trommelt met zijn pedipalpen (op poten gelijkende tasters) op het web als signaal dat hij geen prooi is maar een partner. Als het wijfje tot paren bereid is blijft zij rustig in de trechter, waar ook de paring plaatsvindt. Na ongeveer een maand produceert zij een grote witte eicocon. Deze kan 50-130 eieren bevatten en wordt aan de rand van het web opgehangen en door extra spinseldraden omgeven, waarin stukjes blad worden opgenomen, die de eicocon camoufleren. De jonge spinnetjes komen nog hetzelfde jaar uit en overwinteren in de eicocon, met als enig voedsel de dooier uit het ei waaruit ze zijn gekomen. In het volgende voorjaar verlaten zij de eicocon.

Het is niet moeilijk om in de zomer een Labyrintspin te vinden in zijn web – zoals boven al is aangegeven – op lage vegetatie op zonnige plekken, zittend in de ingang van de trechter, wachtend op een prooi, die hij met snelle bewegingen zal vangen.

De 24 deelnemende landen aan het Europese project “De spin van het jaar” leveren ook de juryleden die uit een aantal kandidaat-soorten de spin van het jaar kiezen: Albanië, België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Hongarije, Ierland, Italië, Liechtenstein, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Servië, Slowakije, Slovenië, Spanje, Tsjechische Republiek, Zweden, Zwitserland.

Binnen Nederland is de verspreiding nog onvolledig bekend. In de Catalogus van de Nederlandse spinnen (Van Helsdingen 2010) staan gepubliceerde vermeldingen uit alle provincies opgesomd met uitzondering van Overijssel, Flevoland en Utrecht, terwijl uit Zeeland alleen een onzekere vermelding bekend is uit Middelburg. In de provincies Overijssel en Utrecht zal de Labyrintspin zeker wel voorkomen, voor Flevoland en Zeeland moet dat nog worden bewezen. Uit Overijssel zitten er ook al wel exemplaren in de collectie van het NCB Naturalis in Leiden.

Een gebrekkig beeld van verspreiding komt vooral voor bij algemene soorten, omdat de meeste mensen daaraan geen aandacht besteden. Ze zijn meer op zoek naar bijzondere soorten en de algemene soorten worden

Agelena labyrinthica. Foto Stefan Sollfors - <http://www.eurospiders.com>

niet verzameld en vaak ook niet genoteerd. Het is de bedoeling van zulke projecten als de Spin van het Jaar ook voor een algemene soort aandacht te vragen en er meer over aan de weet te komen. Ook van algemene soorten zijn levenswijze, biologie, biotoopvoorkeur, jaarcyclus, predatoren en parasieten onvolledig bekend. En ook hun verspreiding. Door aandacht te vragen voor één soort vestig je meteen ook de aandacht op andere spinnen en spinnen in het algemeen.

Gevraagd wordt waarnemingen en bijzonderheden van deze soort door te geven aan de European Invertebrate Survey-Nederland (EIS-Nederland) in Leiden. Contactpersoon: Peter van Helsdingen, EIS-Nederland, p/a Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden (helsdingen@naturalis.nl).

LITERATUUR

- Bellmann H. 2006. Kosmos-Atlas Spinnentiere Europas ,3e druk. – Kosmos, Stuttgart, 304pp.
 Heimer S. & Nentwig W. 1991. Spinnen Mitteleuropas. – Verlag Paul Parey, Berlin, Hamburg, 543pp.
 Helsdingen, P.J. van 2010. Catalogus van de Nederlandse spinnen. Versie 2010.1 [Laatst bijgewerkt: 30 juni 2010
 (<http://www.naturalis.nl/spinnen>)
 Roberts, M.J. 1998. Spinnengids (vertaling en bewerking door A. Noordam). – Tirion, Baarn, 397pp.

PJvH

